

PARÁDI József
**Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek
a polgári magyar állam rendvédelmében**

A cím kapcsán több kérdés is felmerül. Nevezetesen a militarizmus és a demilitarizmus szembe állítására miért kerülhetett egyáltalán sor és *mit is értünk militarizmus, illetve demilitarizmus alatt?*

A fogalom értelmezését tekintem az egyik legfontosabb elemnek. Egy szervezet álláspontom szerint akkor tekinthető militánsnak, ha militáns feladatok végrehajtására képes. Ennek – az adott kor viszonyaira kivetítetten – viszonylag objektív paraméterei vannak, például a tüzerő, a motorizáció, a hírösszeköttetés stb. Ezeket a paramétereket figyelembe véve megállapítható, hogy a polgári magyar állam rendvédelmi testületei nem tekinthetők militánsnak, mivel ellenséges haderő csapataival szembeni harctevékenységre alkalmatlanok voltak.¹

A polgári magyar állam rendvédelmi testületei tehát nem voltak militáns szervezetek. A következő kérdés – amire témánk szempontjából választ kell adni – úgy szólhat, hogy *mely testületeket tekintjük a rendvédelmi szervezetek közé tartozóknak?* A polgári magyar állam rendvédelmi testületei közül a központi államhatalom közvetlen irányítása alá tartozó, felfegyverzett, a rend fenntartásának teendőit alapfeladatként ellátó testületeket tekintem a vizsgálódás terrénumának 1867-től 1945-ig. A könnyebb kezelhetőség miatt szűkítettem le a kört, hiszen egyébként más szervezetek is ide sorolhatók mint például az önkormányzati rendőrségek, a tűzoltóságok, stb. A rendvédelmi testületek mérvadó részét azonban mégis azok a szervezetek alkotják, amelyeket a vizsgálódás körébe tartozónak tekintek. Nem tartom e csoportba tartozónak, tehát az önkormányzatok rendfenntartó szervezeteit, továbbá a polgári magyar állam kategóriájába nem sorolható, de Magyarország területén működő szervezeteket, amelyek általában valamilyen külső hatalom befolyása nyomán keletkeztek.² Ide sorolom a Vörös Őrséget³, a nyilas erőszakszervezeteket⁴. A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek tekintem tehát a csoportosítás szerint:

- a büntetés-végrehajtást⁵;
- az erdélyi és horvátországi előzménnyel rendelkező Magyar Királyi Csendőrséget⁶;
- a Magyar Királyi Vám- és Adóőrséget, amely beolvadt a Magyar Királyi Pénzügyőrségbe⁷;
- a mezei rendőrséget, a fővárosi rendőrséget, a határrendőrséget, a fiumei rendőrséget, majd – az önkormányzati rendőrségek államosítása után – a Magyar Királyi Államrendőrséget, végül pedig a Magyar Királyi Rendőrséget⁸;
- a Magyar Királyi Vámőrség, majd a Magyar Királyi Határőrség nyílt szervezetét, végül pedig a honvéd határhadászok határszolgálatos részét⁹;
- a Magyar Királyi Folyamőrség nyílt szervezetét¹⁰;
- a magyar testőrségeket (nemesi testőrség, darabont testőrség, majd Magyar Királyi Testőrség)¹¹;
- a képviselőházi őrségeket¹²;
- és a koronaőrséget¹³.

A testület belső függelmi viszonyai alapján is militánsnak neveznek bizonyos csoportok rendvédelmi testületeket. Ez alapján a militáns megnevezés ugyan nevetséges és szűklátókörű, azonban ebből a szempontból is érdemes megvizsgálni a helyzetet.¹⁴

A vizsgált időszak magyar rendvédelmi testületei közül mely szervezetek tekinthetők militánsnak a személyi állomány függelmi viszonyai alapján?

A vizsgált időszakban – bár szoros szálak fűzték a honvédelmi tárcához – nem tartoztak a honvédelmi minisztérium alárendeltségébe, illetve a haderő kötelékébe a testőrségek, a képviselőházi őrség és a koronaőrség.¹⁵

A koronaőrség az úgynevezett koronaőrök felügyelete alatt állt, akiket e tisztségre a képviselőház és az uralkodó közös elhatározása nyomán kértek fel. A koronaőri tisztség a legmagasabb közjogi méltóságok közé tartozott.¹⁶

A képviselőházi őrség a képviselőház elnökének a felügyelete alatt állt. A korabeli közgondolkodás alapjaival lett volna ellentétes, hogy a törvényhozó testületre vigyázó szervezet a végrehajtó hatalomba tagozódjon be.¹⁷

A testőrségek a főudvarmester alárendeltségébe tartozó szervezetek voltak.¹⁸

Mindhárom testülettípusnak (testőrség, koronaőrség, képviselőházi őrség) jól elkülöníthető önálló feladata volt. E feladatok nem tartoztak az országot az idegen haderővel szembeni megvédés teendőit ellátó véderők hatáskörébe.¹⁹

A három testülettípus kapcsolata a honvédelmi tárcával mégis szoros volt, mivel – személyi utánpótlásának természetes bázisát – a haderő biztosította. Teendőik javarészt díszelgő jellegűek voltak.

Ezeknek a megvalósítására pedig nyilvánvalóan a katonák voltak a legalkalmasabbak. Ezeknek a szervezeteknek a ruházata és a felszerelés is hasonlított a haderőben rendszeresítettekhez, azonban nem volt azzal azonos még a rendfokozatok tartalma is eltért.²⁰

A magyar rendvédelmi testületek másik csoportját azok a szervezetek alkották, amelyek – a trianoni békediktátum következtében kialakuló – haderőrejtés okán kapcsolódtak a honvédelmi tárcához.²¹ Ezért vált szükségessé szervezetükben a katonai rangrendszer alkalmazása. E körbe tartozott a:

- Magyar Királyi Vámőrség, majd a Magyar Királyi Határőrség;
- Magyar Királyi Folyamőrség.²²

A magyar rendvédelmi testületek között akadt még egy szervezet, amelyben a katonai függelmi viszonyok, a katonai rendfokozati rendszer érvényesült. Ez a csendőrség volt. A csendőrség – szülőhazájában Franciaországban – mint testülettípus eleve a haderőből fejlődött ki. Kezdetben a tevékenysége a haderőn belüli rend fenntartására korlátozódott. A későbbiek során azonban – a lakosság kérésére, évszázadok alatt – fokozatosan kiterjedt a hadművelési területek civil lakosságára, majd az állam teljes területére békeidőben is.²³

A csendőrség a napóleoni háborúk idején terjedt el Európa szerte, mivel a napóleoni császárság vazallus államaiba – a francia közigazgatási modell részeként – a csendőrséget exportálták.²⁴

A csendőrség azonban Napóleon bukását követően is fennmaradt, sőt a kontinens valamennyi országára kiterjedően elterjedt, mivel viszonylag olcsón és gyorsan volt képes vidéken a polgári állam igényeinek megfelelő rendet kialakítani és fenntartani.²⁵

A hagyományokon kívül volt még egy racionális oka is annak, hogy a csendőrség szervezetében a katonai függelmi viszonyok, a katonai rendfokozati rendszer érvényesült. Nevezetesen katonai rendfokozatok hiányában aligha lett volna képes a tábori csendőri szolgálat ellátására.²⁶

A vizsgálati körbe vont magyar rendvédelmi testületcsoportok, illetve típusok közül lényegében csupán a Magyar Királyi Csendőrségnek és a Magyar Királyi Vámőrség és utódszervezetének, továbbá a Magyar Királyi Folyamőrségnek a személyi állománya viselt katonai rendfokozatot. A folyamőrség ugyan katonai rangot viselt, azonban nem a szárazföldi haderőnem katonai rangjait, hanem az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészeti rangjait, hiszen a dunai flottilla a haditengerészet körébe tartozott. A két világháború közötti Magyar Királyi Folyamőrség pedig ezt a rangrendszert örökölte, mivel a monarchiai flottillát elődszervezetének tekintette. Természetesen a flottillai rangoknak is megvolt a szárazföldi katonai rangrendszerben a megfelelője.²⁷

A testőrségek, koronaőrség és a képviselőházi őrség rangjai ugyan katonaiak voltak, azonban más jelentettek, mint a haderőbeli rangok.²⁸

A polgári magyar állam testületeiben szolgálatot teljesítő személyi állománynak csaknem a fele katonai függelmi viszonyok között teljesítette feladatait.²⁹ **(I. sz. melléklet)**

Bizton állítható tehát, hogy a polgári magyar állam időszakában nem kerültek egymással szembe a rendvédelmi testületeknél a katonai és a nem katonai függelmi viszonyok és az ahhoz kapcsolódó rendfokozati rendszerek. Ebből következően tehát arra indokolt választ adni mi volt az oka annak, hogy a vizsgált időszakban a különböző függelmi viszonyrendszereket nem állították egymással szembe, illetve mi az oka annak, hogy napjainkban megkísérlik a katonai és a polgári függelmi viszonyrendszert egymással szembeállítani? Miért kerülhet erre egyáltalán sor? Ezt a kérdést tekintem a valódi felvetésnek. A militáns kontra demilitáns függelmi viszonyrendszer vitáját pedig olyan álvitának tartom, amely nem csak haszontalan, hanem káros is. A káros jellege pedig abban áll, hogy a militarizmus és demilitarizmus látszatvitáját nem lehet feloldani a két viszonyrendszer szembeállításával. Megnyugtató megoldást e témában az állami fizetési és hierarchiarendszer egységének a hagyományokból táplálkozó fejlesztése jelenthet.³⁰

A demilitarizmust hirdető tehát tulajdonképpen a rendvédelmi testületek személyi állománya körében megvalósuló katonai függelmi viszonyokat tartják helytelennek. Nem általában a militáns függelmi viszonyokat ellenzik, csupán azoknak a rendvédelmi testületek körében való működtetését nehezményezik.³¹

Ellenzésük lényegében két pilléren nyugszik.

Egyrészt azt állítják, hogy a katonai függelmi viszonyok alkalmatlanok, illetve hátrányosan hatnak a rendvédelmi tevékenységre. Ez nyilvánvaló valótlanosság, amelynek a nemzetközi és a magyar tapasztalatok is egyértelműen ellent mondanak. Ezért erre időt pazarolni nem érdemes.³²

Másrészt a rendvédelmi testületek körében a militáns függelmi viszonyokat ellenzők számára, azért unszimpatikus ez a függelmi viszonyrendszer és azt megtestesítő rendfokozati rendszer, mert bennük az unintelligencia és a militánság elválaszthatatlanul összefonódott. Nyilvánvalóan ez így is volt a magyar pártállam időszakában, amelynek utóhatásai talán még ma is érzékelhetők. Hiba volna azon-

ban egy korábbi történelmi időszak sajátosságait, az ott tapasztalt kedvezőtlen impressziókat általánosítani. Elfogadhatatlan és káros az a szemléletmód amely a sajátos egyedi álláspontokat megfellebbezhetetlen általános igazságokként hirdeti meg, majd pedig, akik ezt kétlik azokat a haladás, a demokrácia stb. kerékkötőinek tekintik.³³

Úgy gondolom, hogy a militarizmust a primitívséggel és az intelligencia, valamint a tudás hiányával összemosó nézeteket vallóknak saját szemléletükön kellene változtatniuk. A jelenségeket nyitottabban és nagyobb történelmi távlatokban, szélesebb körűen kellene megismerniük ahelyett, hogy az őket körülvevő valóságot igyekeznek doktréner szemléletükhöz igazítani. A magyar katonatisztképző intézmény joggal töltött be elismert pozíciót a polgári magyar állam oktatási rendszerében. Az onnan kikerülők elismert tudással rendelkeztek, melyet nemzethű magatartással párosítva kamatoztattak hazánk szolgálatában.³⁴

A tudást, az intelligenciát, az európai és a nemzeti kultúra alapelvein nyugvó magatartási formát egy szervezethez, ideológiához fűződő hűséggel való felváltása nem csupán a katonai függelmi viszonyok között valósult meg, hanem az élet minden területén. Úgy gondolom, hogy e látásmód, illetve magatartási forma, vezetési stílus maradványai ellen kellene fellépni és nem a militarizmus ellen általában, vagy a militáns függelmi viszonyok ellen a rendvédelmi testületeknél, hiszen a történelmi tapasztalatok igazolják egyes rendvédelmi testülettípusoknál a személyi állomány militáns függelmi viszonyrendszerének a helyességét.

Tévedés ne essék a hűséget nem tekintem elavult fogalomnak. Szükség van rá a nemzet, a haza iránti formájában, a szerint, ahogyan azt eredetileg is értelmezték.³⁵ Egy politikai csoportosuláshoz, illetve ideológiához való hűségnek azonban az állami szférában mint elismert és követendő értékrendnek nem lehet helye, különösen nem bármely külföldi érdekcsoporthoz fűződő hűségnek.

Mégsem alaptalan azonban a rendvédelmi testületeknél a katonai függelmi viszonyokat nehezményezők álláspontja, nevezetesen abból célszerű kiindulni, hogy a rendvédelmi testületek nem önmagukért vannak. Létjogosultságukat az államnak a nemzet érdekében kifejtett hatékony működéséhez való hozzájárulás biztosítja. Ebből a helyzetből kiindulva tehát a rendvédelmi testületek feladatrendszere és a feladatrendszer megvalósítása kapcsán keletkezett hagyományok határozzák meg, hogy hol indokolt a katonai rendfokozati rendszer alkalmazása és hol nem.³⁶

A magyar rendvédelmi testületek körében a magyar pártállam kiépülésével vált általánossá a katonai rendfokozati rendszer a szovjet minta átvételével. Azonban az is igaz, hogy a magyar rendvédelemben nem volt ismeretlen a katonai függelmi viszonyrendszer. Ezt a függelmi viszonyrendszert és azt megtestesítő rendfokozati rendszert azonban differenciáltan alkalmazták, feladatorientált módon.³⁷

A magyar történelmi tapasztalatok alapján tehát abban lehet egyetérteni a rendvédelemben a katonai függelmi viszonyokat ellenzőkkel, hogy valamennyi rendvédelmi testületre és a testületek összes szolgálati ágára kiterjedően alkalmazni a katonai rangrendszert indokolatlan és felesleges. Ez azonban nem jelentheti ezt, hogy valamennyi rendvédelmi testülettől és azok szolgálati ágaitól el kellene vonni a katonai rangrendszert, mivel azok egy része nem a pártállam következményeként alakult ki, hanem már akkor is működött, amikor a Kárpát-medencében még híre-hamva sem volt a pártállami formának.³⁸

Két álláspont feszül tehát egymásnak. Egyrészt – a történelmi hagyományainkkal összhangban áll az a nézet – hogy katonai rendfokozatot katonák viseljenek. Szűnjön meg a tűzoltóktól a pénzügyőrökön keresztül a börtönőrökig terjedő katonai rendfokozati rendszer alkalmazása.

Másrészt viszont – a 40 éves pártállami és a rendszerváltás utáni 20 éves gyakorlatra hivatkozva, az egységes állami hierarchiarendszer érdekében – mások úgy gondolják, hogy meg kellene tartani az általános katonai függelmi viszonyokat és az azt tükröző katonai rendfokozati rendszert.

Lényegében mindkét álláspontnak van racionális magva, azonban a katonai rendfokozat általánoságának a megőrzése mellett lándzsát török egyben a pártállami gyakorlat továbbvitelét is pártolják, ami pedig idegen nemzeti hagyományainktól.

Hogyan lehet e két nézőpontnak a racionális magvát megőrizve olyan modellt kialakítani, amely összhangban áll nemzeti hagyományainkkal, egyben pedig az állami hierarchiarendszer egységességét is biztosítja?

Erre a látszólag nehéz kérdésre egyértelmű és hatékony választ nyújt nemzeti történelmünk. Álláspontom szerint a kérdés megoldásának a kulcsa nem a rendvédelmi testületek keretein belül, hanem az állami alkalmazottak sokkal szélesebb rétegében található meg.

A Magyar Királyságban a XIX–XX. században – a HABSBURG-birodalom évszázados tapasztalatainak a figyelembe vételével – már létrejött és kiválóan működött az a rendszer, amely megoldást jelenthet jelenlegi gondjainkra.³⁹

Az állami alkalmazottak – a kinevezett és nyugdíjképes munkatársak – számára egységes fizetési osztályokat alakítottak ki. E fizetési osztályba sorolták az érettségihez, vagy annál magasabb állami iskolai végzettséghez kötött munkaköröket. A hierarchia csúcsán lévő fizetési osztályok esetében – mivel azok betöltése politikai tartalommal bírt – a képesítési követelmények ajánlásokká szelődtek. Ezek alatti fizetési osztályok esetében azonban szigorúan megkövetelték a képesítési követelményt. Azonos képesítési szinttel rendelkezőket azonos fizetési osztályba soroltak az állami hierarchia bármely ágában. **(II. sz. melléklet)** Az egyes szakterületeken végzett tevékenységek azonban eltérőek voltak. Akadt olyan, amit nehezebben, míg más beosztásokat könnyebben lehetett ellátni. A különbségeket pótlékokkal honorálták. Ilyen pótlék volt például a csendőrségi, vagy a rendőrségi pótdíj, amelyet e testületek állományába tartozók élveztek.⁴⁰ **(III. sz. melléklet)**

A katonai és a rendvédelmi rangcsoportok (rendőri, pénzügyőri, büntetés-végrehajtási) a fizetési osztályokhoz csatlakoztak. Ebből fakadóan azonos képesítési szinttel rendelkező személyek az állami hierarchia különböző részeihez tartozhattak ugyan és ennek megfelelően különböző rangcsoportok egymástól eltérő elnevezésű és formai megjelenésű rangjait viselhették, azonban az alapfizetésük – azonos szolgálati idővel – azonos volt. Eltérés a pótdíjrendszer következtében keletkezhetett. A pótdíjakat élvezők azonban csupán addig voltak jogosultak a pótlékokra, amíg olyan beosztást töltöttek be, amelyhez valamilyen pótlék, vagy pótlékok kapcsolódtak.⁴¹

A fizetési osztályokon kívül pedig egy-egy beosztás típusához társuló képesítési követelménnyel több ismeretet követelő szakmai feladat ellátásához szükséges tudást, illetve gyakorlatot is külön pótlékkal honorálták. Ilyen volt például a rendőrök vagy a csendőrök esetében a motorcsónak vezetői pótlék, vagy a lovas pótlék stb. Ebbe a körbe tartozott – meghatározott vezetői szinttől – az úgynevezett működési pótdíj stb.⁴²

A fizetési osztályokon belül alakítottak ki több – általában három – fizetési fokozatot, amely döntően a szolgálati idő honorálására volt hivatott. A legfelső fizetési osztályokba azonban – azok politikai jellegéből fakadóan – csupán egy, esetleg két fizetési fokozat létezett.⁴³

A fizetési osztályokhoz képesítési követelmények kapcsolódtak. Ezekben a képesítési követelményekben előírt végzettségekhez, illetve képesítésekhez illeszkedtek a különböző rangok. Magasabb képesítési osztályhoz kötődő rangot akkor érhetett el valaki, ha az ahhoz előírt magasabb képesítés birtokába jutott és kinevezték a magasabb beosztásba.⁴⁴

Jól átgondolt és racionális volt a rendszerbe való bekerülés folyamata is. Az előfeltételt a megcélzott állománycsoport számára előírt állami iskolai végzettség alkotta. Ennek birtokában, valamint kellemő fizikai állapot esetén, megfelelő erkölcsi magatartású személyeket vettek fel próbaidőre, illetve gyakornoknak. Ennek az időtartama a polgári magyar állam időszakában gyarapodott, a kezdeti fél-egy éves időtartam három éves időszakra bővült. Ez alatt a tiszt karba jelentkezők elsajátíthatták azokat a gyakorlati tapasztalatokat, amelynek az ismerete leendő hivatásuk eredményes ellátásához szükséges volt. Az elméleti ismeretekkel nem a gyakornoki idő alatt kellett megismerkedniük. A leendő hivatásuk végzéséhez szükséges tudományterület elméleti anyagával a magyar állami oktatás keretében ismerkedhettek meg a jelentkezésüket megelőzően. Ennek birtokában jelentkezhetek a testülethez.⁴⁵

Miután a gyakornoki idő alatt a szükséges gyakorlati ismeretek birtokába kerültek neveztek ki a jelölteket. A gyakornoki idő alatt nem csupán tanfolyamot kellett látogatniuk, hanem – még nem önállóan ugyan – szolgálatot is teljesítettek. Megismerkedtek továbbá – elsősorban a gyakornokok – a leendő hivatásukhoz kapcsolódó tudományos műhelyek tevékenységével. Összességében olyan rálátást kaptak a választott hivatásukra, amelynek birtokában már felelős módon eldönthették azt, hogy e pályán kívánjanak maradni, vagy sem. Három év alatt a testület illetékesei is alapos benyomást szerezhettek a jelöltekről, így megalapozott döntést hozhattak azok befogadásáról, illetve elutasításáról.⁴⁶

A leendő csendőrtisztek esetében az előképzettséget a Ludovika Akadémia jelentette, azonban a két világháború között folyamatosan gyarapodott azon csendőrtisztek száma, akik – általában jogtudori oklevél formájában – még egy diplomával rendelkeztek. A rendőrtisztek esetében – a fogalmazói kar esetében – a jogi végzettség alkotta a belépőjegyet. A felügyelők és a detektívek esetében a testülethez való bejutás képzettségbeli előfeltétele az érettségi volt.⁴⁷

Az is előfordult, hogy az állománycsoport számára előírtnál magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők jelentkeztek felvételre, elsősorban a gazdasági válság időszakában. Ezért azonban a jelentkezőket nem utasították vissza, ha a többi feltételnek megfelelték. Számukra azonban gyorsított előmenetelt biztosítottak. A képesítési követelményben előírtnál magasabb állami iskolai végzettséggel rendelkezők az előírt várakozási időnél rövidebb idő letöltése nyomán váltak a magasabb beosztásba kinevezhetővé, ha a többi előírt követelményeknek is megfelelték.⁴⁸

Az egységesség azonban korántsem jelentett egyformaságot. Katonai rangfokozatot kizárólag katonák viselhetek. A rangok jelölésére szolgáló csillagok hatágúak voltak, az aranyszínű tiszti és az ezüstsínű altiszti csillagoknál is, valamint a szárazföldi és vízi katonai rangrendszerben egyaránt. Nem az döntötte tehát el a rangrendszerhez tartozást, hogy az illető személy például a haderő kötelékében, a honvédelmi tárca alárendeltségében, vagy a belügyi tárca irányítása alatt álló testület kötelékében teljesít szolgálatot. A döntő motívum az illető jogállása és nem a testületét felügyelő minisztérium volt. Akik katonának minősültek személyi tekintetben a honvédelmi tárcához tartoztak függetlenül attól, hogy mely testületben teljesítettek szolgálatot. A csendőrök például személyükben a honvédelmi tárcához tartoztak, mert katonák voltak, bár a csendőrség, mint testület a belügyi tárca irányítása alatt állt.⁴⁹

Azon rendvédelmi testületek tagjai, akik nem minősültek katonának a testületi rangfokozati rendszer rangjait viselték. E rangrendszerek is rendelkeztek a katonai altiszti és tiszti rangcsoportoknak megfelelő rangokkal. Ezeket a rangokat azonban nem csillaggal, hanem úgynevezett csillagrózsácskákkal jelölték. A testületi rangrendszerek tiszti karaiba tartozók arany, a testületek altiszti rangcsoportjaiba pedig ezüstsínű csillagrózsácskát viseltek. Csillagrózsácskát a nem katonai állományú, de fegyveres szolgálatot ellátó testületi tagok viselhetek a rangjaik jelölésére. A fegyveres szervezeteknél – fegyver nélküli szolgálatot ellátó – egyenruházott és a fizetési osztályokba sorolt tisztviselők, rangjuk jelölésére úgynevezett rózsácskát használtak.⁵⁰ (IV. sz. melléklet)

A katonai és a testületi rangokat viselők egymás közötti érintkezése természetesen elkerülhetetlen volt a szolgálati teendők ellátása során és a társadalmi élet alkalmával is. Az eltérő rangfokozati csoportokba tartozók közötti üdvözlés alapelve a kölcsönös udvariasságon nyugvó tiszteletadás volt. Ezt azonban pontosabban is szabályozni kellett, ennek során azt vették figyelembe, hogy a testületi, illetve a katonai rangrendszerbe tartozó konkrét rangok mely fizetési osztályhoz kapcsolódtak. Mindig az alsóbb fizetési osztályhoz tartozó ranggal rendelkezőnek kellett előre tisztelegnie a magasabb fizetési osztályba tartozó rangot viselőnek. Mivel nem volt az emberek homlokára írva, hogy hányadik fizetési osztályba tartoznak, ezért a rendvédelmi testületek – egymással összehangolt – rendelkezésekben határozták meg a látható rangfokozatok szerinti tiszteletadási kötelezettséget.⁵¹

Ez a tiszteletadási rendszer természetesen kizárólag az egyenruhás személyi állományra vonatkozott. A detektív testület tekintetében ilyen jellegű szabályozás nem jöhetett létre.⁵²

A magyar állam alkalmazottainak egységes rendszer szerinti kezelése azonban nem merült ki az egységes fizetési rendszerben. Az állami alkalmazottak karrierjét lényegében megszabták a fizetési osztályok és az ahhoz kapcsolódó – a szakterület szakmai igényeihez kapcsolódó – képesítési követelmények. Ebből fakadóan pedig a karrierív kiszámíthatóvá vált a magyar államszervezetben a fegyveres és civil szolgálatot teljesítők számára egyaránt. A rendszerbe tartozó valamennyi személy számára világos volt, hogy mit és mikorra kell teljesítenie szakmai előmenetele érdekében. Az is egyértelmű volt továbbá, hogy az igények teljesítése során mire számíthat, illetve ha az előmeneteli feltételeket nem teljesíti milyen helyzetbe kerülhet. Az előmeneteli feltételek teljesülése az egyén akaratán, szorgalmán és tehetségén múlott. A főnöki szubjektívizmus abban csekély szerepet játszhatott. A rendszerben voltak ugyan automatizmusok is, mint például a fizetési osztályokon belüli fizetési fokozatokban való előrelépés, amely a szolgálati idő hosszától függött. A legfontosabb tényező azonban az volt, hogy magasabb fizetési osztályba magasabb képzettséggel kerülhetett valaki. A karrier kezdetén – például a próbaidő, illetve gyakornoki idő végén – a választóvonal a testületben maradás, illetve onnan elkerülés volt. Előfordult azonban az is, hogy a karrierívhez kötött kötelező ismeretanyag, illetve készségek elsajátítása, vagy annak elmaradása a testületben maradás lehetőségét teremtette meg, illetve a szervezettől az elbocsátást vonta maga után. A Magyar Királyi Csendőrség legénységi állománya körében például aki a testülethez kerülés utáni 9 éven belül nem tette le a járőrvezetői vizsgát, elbocsátották a szervezettől. A szolgálati tevékenység eredményes ellátása érdekében megvalósított folyamatos tanulás a rendszer nélkülözhetetlen sajátja volt.⁵³

A polgári magyar állam humán viszonyrendszerében gondosan ügyeltek arra, hogy a vezetői szubjektívizmus ne érvényesülhessen. Az úgynevezett rangfokozati névjegyzék alkalmazása nehezítette meg annak a kialakulását, hogy a vezetők a rájuk bízott szakterületet a feudumoknak tekintsék és más szakterületek vezetőivel kialakított kapcsolatok nyomán kölcsönösen alkalmazzák a beajánlott személyeket. A magyar állam különböző szakterületein, így a rendvédelmi testületekre kiterjedően is úgynevezett rangfokozati névjegyzéket vezettek. Ebben a jegyzékben mindenki szerepelt a legfontosabb adataival, valamint annak a feltüntetésével, hogy mikor és milyen képesítésekre tett, szert. Egy-egy beosztás megüresedésével a munkakör kizárólag annak volt felajánlható, aki a legrégebben rendelkezett a státusz betöltéséhez szükséges képesítési követelménnyel és annál alacsonyabb beosztásban dolgo-

zott. Amennyiben az a személy akinek az állást fel kellett ajánlani a beosztást visszautasította a soron következő személy számára kellett a munkakört felajánlani.⁵⁴

A Magyar Királyságban – az állami hierarchiában dolgozó vezetők tekintetében – nem ismerték el azt az igényt, hogy a vezetőnek joga van megválogatni munkatársait. E helyett az a gyakorlat alakult ki, hogy aki – képesítés és gyakorlat által – megszerezte a jogot egy beosztás betöltésére, azok számára ezt a lehetőséget üresedés esetén biztosítani kell. A vezetőknek pedig mindenkivel együtt kellett dolgozniuk akik jogosultságot szereztek az adott munkakör betöltésére. Ezt a helyzetet erősítette az a szabályozás is amely a hivatalnok egyéni felelősségét az anyagiakra kiterjedően is meghatározta. Ehhez viszont az is hozzájárult, hogy az állami alkalmazottakkal szemben a törvények megsértésekor lehetett eljárni. A főnöki intenciók mellőzése nem nyújtott kellő jogalapot az eljáráshoz, kizárólag abban az esetben ha az a törvényes keretek áthágását is jelentette. Katonás viszonyok között ugyan, de a rendvédelmi testületek személyi állományára is ezek az alapelvek voltak az irányadók.⁵⁵

A Magyar Királyság állami alkalmazottairól való egységes gondoskodás azonban nem merült ki a homogén fizetési rendszerben. Az alapelv az volt, hogy az állam köteles alkalmazottai számára a társadalmi állásukhoz méltó életvitelhez szükséges feltételeket biztosítani. Ezen alapelv megvalósítása érdekében az egységes ellátási rendszer sarkalatos részét képezte a nyugellátás, a lakbérpótlék és a családi pótlék.⁵⁶

Családi pótlékra valamennyi kinevezett állami alkalmazott jogosult volt. A családi pótlék összege fix összeget jelentett, amelynek a mértéke a gyermekek számától függött. Családi pótlék a gyermekek nagykorúságáig járt, illetve addig amíg a tanulmányaikat befejezték.⁵⁷

A lakbérpótlék nem lakbérhozzájárulást jelentett, hanem a lakbér teljes összegének a megtérítését. A lakbérpótlék mértéke a család nagyságától és a betöltött beosztás szintjétől függött. Ez nem elszámolás köteles, hanem az állományviszonnyal járó juttatás volt. A család nagysága és a beosztás szintje által meghatározott lakásnál szerényebb körülmények között nem lakhatott állami alkalmazott. Azt is meghatározták a számára, hogy mely körzetekben nem lakhat. A bűnügyileg fertőzött lakóterületek tartoztak a tiltott zónák közé. Az ország területét lakbérövezetekre osztották. A lakbér összegét övezetenként állapították meg. Így módon az ország bármely részén a társadalmi rangjának megfelelő körülmények között lakhatott az állami alkalmazott, mivel minden övezetben megkapta a neki járó színvonalú lakás bérléséhez szükséges összeget. Azokon a településeken, ahol nagyobb számú állami alkalmazott dolgozott számukra lakótelepeket építettek. Az állami alkalmazottaknak azonban nem volt kötelező a lakótelepeken lakást bérelniük. A legtöbben azonban mégis itt laktak mivel az állami lakótelepi lakások bérleményeinek a díjai mérsékeltebbek voltak a szabadpiaci áraknál. A lakbérpótlék a nyugdíjasoknak is járt, sőt az özvegyeknek is mindaddig, amíg újra férjhez nem mentek.⁵⁸ (V. sz. melléklet)

A rendvédelmi testület legénységi tagjai esetében a nőtlenek számára nem járt lakbérpótlék, mivel számukra térítésmentes laktanyai elhelyezést biztosítottak. Testületenként és időszakonként változó arányban ugyan, de előírták azt, hogy a legénységi állomány hány százaléka lehet nő. Mivel a nőstül engedélyhez kötött volt, ezért a legénység tagjai számára akkor vált elérhetővé az esküvő, ha nőstülük nyugalomba vonultak és így módon nőstülük helyek szabadulhattak fel. 30 éves kor alatt – a legénységi állomány köréből – a testületek általában be sem fogadták a nőstülési kérelmeket.⁵⁹

A haderő, a rendvédelmi szervezetek és a magyar állam civil alkalmazottai számára ugyanazok a nyugellátási szabályok voltak érvényesek. Nevezetesen 10 éves állami alkalmazotti munkaviszony után vált valaki nyugdíjképesé. 10 év után a fizetés 40 % -ra volt nyugdíjként jogosult. Ez az arány minden további letöltött szolgálati év után 2 % -al nőtt. 40 éves szolgálati viszony után minden állami alkalmazott a fizetésével megegyező nyugdíjban részesült. 40 éves szolgálat után viszont senki sem maradhatott aktív. Ugyancsak kötelező volt nyugdíjba vonulnia mindenkinek, aki elérte a 65 éves életkort, akkor is ha még nem érte el a 40 éves szolgálati időt.⁶⁰

A fegyveres szolgálatot teljesítőkre ugyanezek a nyugdíjszabályok vonatkoztak ugyan, mint az összes többi állami alkalmazottra, azonban a szolgálati idő első 5 évét részükre duplán számították. Ha pedig a szolgálatteljesítés első 5 évében a szolgálattal összefüggésben elhalálozott, az özvegye számára – méltányossági alapon – a 10 év után járó nyugdíj özvegyi nyugdíját állapították meg, amely a mindenkori nyugdíj 50 %-a volt. Az első 5 éven belüli – a szolgálatellátással összefüggésben álló – olyan egészségkárosodás esetén, amely meggátolta a további fegyveres szolgálatot, a 10 év utáni nyugdíjjal nyugdíjazták a testületi tagokat.⁶¹

A polgári magyar állam alkalmazottainak egységes kezelési rendszere nyilvánvalóan összehasonlíthatatlanul jobb volt a jelenleginél. Az úgynevezett „militarizmus kontra demilitarizmus” vita nem más mint álvita, amely a lényegről tereli el a figyelmet. A képlet ugyanis rendkívül egyszerű azon rendvédelmi testületeknél, amelyeknél a pártállamot megelőzően is használtak katonai rendfokozatot, ott

annak helye van. Történelmi tény, hogy a katonai függelmi viszonyok között olyan kiváló eredményeket értek el, amelyeket azóta sem tudtak utolérni az utódszervezetek. Álláspontom szerint tehát – összhangban a nemzeti hagyományainkkal – az a helyes megoldás, ha katonai rangot csak azok viselnek, akik személyükben katonának minősülnek bárhol is teljesítenek szolgálatot. A nem katonák pedig a fegyveres testületük szerinti rangrendszer rangjait viseljék.

Ezzel a szisztémával kiváltható a pártállami rendszer és ez a dolog lényege. A pártállami rendszer ugyanis a rangot fizette meg és nem a tudást, illetve gyakorlatot. Az egységes fizetési osztályokhoz való visszatéréssel ezen az áldatlan helyzeten lehet felülemelkedni. Az egységes fizetési osztályrendszerhez való visszatérés nyomán ismét nem az lesz a döntő, hogy az állam mely alrendszerében szolgálja valaki a magyar nemzetet, hanem az hogy milyen ismeretek birtokában és milyen szinten látja el ezt a szolgálatot.

Úgy gondolom, hogy nem véletlen azonban egyes csoportok részéről a pártállami rendszerhez való ragaszkodás, mivel ez szolgálja a politikai és az egzisztenciális érdekeiket. Nem szolgálja azonban a magyar nemzet érdekeit a pártállami kövületek továbbéltetése. A kövületek életben tartása miatt nem lehet követni a magyar hagyományokat. Ezért kellett a világ különböző pontjairól származó modelleket ráerőltetni a magyar rendvédelemre, hogy még véletlenül sem valósulhassanak meg nemzeti rendvédelem-történetünk tapasztalatai.

Jegyzetek:

- ¹ PARÁDI: Rendvédelem vagy rendészet.
- ² - PARÁDI: A dualista Magyarország belügyi szervei.
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem.
- PARÁDI: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelme a XIX-XX. században.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1867-1914.
- ³ ÖRY: A rendvédelmi szervek az első világháború, az „őszirózsás” forradalom és a proletár diktatúra időszakában.
- ⁴ - KOVÁCS: A nemzeti számonkérés szervezete. A nyilas állambiztonság egy ismeretlen fejezete.
- KOVÁCS: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás a nyilas korszakban.*
- ⁵ PARÁDI: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919.
- ⁶ - PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.*
- CSAPÓ
- REKTOR
- ⁷ PARÁDI: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914.*
- ⁸ - PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919.
- PARÁDI: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945.
- ⁹ PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.*
- ¹⁰ BENCZÚR – CSONKARÉTI
- ¹¹ BANGHA
- ¹² PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.*
- ¹³ FAZAKAS – HEGEDŰS – HENNEL
- ¹⁴ PARÁDI: Rendvédelem kontra rendészet.
- ¹⁵ FAZAKAS
- ¹⁶ FAZAKAS – HEGEDŰS – HENNEL
- ¹⁷ 1912/LXVII. tc.
- ¹⁸ PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.*
- ¹⁹ Loc. cit.
- ²⁰ - BANGHA
- FAZAKAS – HEGEDŰS – HENNEL
- 1912/LXVII. tc.
- ²¹ 1921/XXXIII. tc.
- ²² PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.*
- ²³ ÖRY: A Maréchaussée-től a Gendarmerie Nationale-ig. A francia csendőrség történeti előzményei.
- ²⁴ PRESZLY
- ²⁵ SZAKÁLY: A Magyar Királyi Csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági örtestület.
- ²⁶ SZAKÁLY: *A magyar tábori csendőrség.*
- ²⁷ BENCZÚR – CSONKARÉTI
- ²⁸ 1899/1900. HM. r.
- ²⁹ PARÁDI: *A magyar rendvédelem története.* op. cit. 283. p.
- ³⁰ PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.
- ³¹ FINSZTER: Rendészet vagy rendvédelem.
- ³² Idem: *A rendészet elmélete.*
- ³³ Loc. cit.
- ³⁴ RADA
- ³⁵ SZAKÁLY: *A magyar katonai felső vezetés 1938-1945.*
- ³⁶ OLASZ – PARÁDI – ZEIDLER
- ³⁷ Loc. cit.

- ³⁸ Loc. cit.
³⁹ PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. op. cit. 194–221. p.
⁴⁰ PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945.
⁴¹ Loc. cit.
⁴² Loc. cit.
⁴³ Loc. cit.
⁴⁴ PARÁDI: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.
⁴⁵ Loc. cit.
⁴⁶ Loc. cit.
⁴⁷ Loc. cit.
⁴⁸ Loc. cit.
⁴⁹ ZEIDLER: A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei.
⁵⁰ ZEIDLER: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől a rendszerváltásig.
⁵¹ OLASZ – PARÁDI – ZEIDLER: op. cit.
⁵² VÉCSEY
⁵³ PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. Op. cit.
⁵⁴ PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. Op. cit.
⁵⁵ Loc. cit.
⁵⁶ Loc. cit.
⁵⁷ Loc. cit.
⁵⁸ PARÁDI: *Die Verhältnisse des Personalstands bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie*
⁵⁹ Loc. cit.
⁶⁰ Loc. cit.
⁶¹ Loc. cit.

A jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK

- BANGHA — BANGHA Ernő: *A Magyar Királyi Testőrség 1920-1944*. Budapest, 1990, Európa Könyvkiadó.
- BENCZÚR – CSONKARÉTI — BENCZÚR László – CSONKARÉTI Károly: *Haditengerészek és folyamőrök a Dunán. A Császári és Királyi Haditengerészet Dunaflojtillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamőrökig 1870-1945*. Budapest, 1991, Zrínyi Kiadó.
- CSAPÓ — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség 1891-1914*. Pécs, 1998, Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. /Pannón Könyvek./
- FAZAKAS – HEGEDŰS – HENNEL — FAZAKAS László – HEGEDŰS Ernő – HENNEL Sándor: *A Szent Korona őrzése. A koronaőrök, a koronaőrség*. Budapest, 2002, Heraldika kiadó.
- FINSZTER: *A rendészet elmélete*. — FINSZTER Géza: *A rendészet elmélete*. Budapest, 2003, KJK-KERSZÖV Jogi- és Üzleti Kiadó Kft.
- KOVÁCS: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás a nyilas korszakban*. — KOVÁCS: *A Szálasi-kormány belügyminisztériuma. Rendvédelem, állambiztonság, közigazgatás a nyilas korszakban*. Budapest, 2009, Attraktor.
- PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. — PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. Budapest, 1984, Határőrség.
- PARÁDI: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914*. — PARÁDI József: *A dualista Magyarország pénzügyi szerveinek határőrizete 1867-1914*. Budapest, 1987, Határőrség.
- PARÁDI: *A magyar rendvédelem története*. — PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris.
- PARÁDI: *Die Verhältnisse des Personalstands bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie*. — PARÁDI József: *Die Verhältnisse des Personalstands bei der Ungarischen Königlichen Gendarmerie*. [Humán viszonyok a Magyar Királyi Csendőrségnél] Berlin, 2008, Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege Berlin. /Beiträge aus dem Fachbereich 3. der Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege Berlin, 68./ A tanulmány korábbi változata 2008. V. 28.-án Berlinben hangzott el az Európai Unió ERASMUS oktatási programjának a keretében megvalósított professzori mobilitás során a Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege Berlin BA képzés keretében tanuló hallgatói számára. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- RADA — RADA Tibor: *A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglaló története 1830-1945*. Calgary–Budapest, 1998, BÁNKUTYI Géza.
- PRESZLY — PRESZLY Lóránd: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1918*. Budapest, 1920, Honvédelmi Sajtóvállalat.
- REKTOR — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó.
- SZAKÁLY: *A magyar tábort csendőrség*. — SZAKÁLY Sándor: *A magyar tábort csendőrség*. Budapest, 1990, Zrínyi.
- SZAKÁLY: *A magyar katonai felső vezetés 1938-1945*. — SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938-1945*. Budapest, 2001, Ister.
- VÉCSEY — VÉCSEY Leó: *A negyven éves budapesti detektív testület jubileumi albuma 1886-1926*. Budapest, 1926, Magyar Királyi Államrendőrség Detektívtestületének Nyugdíjpótló és Segélyező Egyesülete.

TANULMÁNYOK

FAZAKAS

- FAZAKAS László: A Magyar Királyi Testőrség, a Magyar Királyi Koronaőrség és a képviselőházi őrség a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*. V. évf. (1995) 6. sz. 27–38. p. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

FINSZTER: Rendészet vagy rendvédelem.

- FINSZTER Géza: Rendészet vagy rendvédelem. *Belügyi Szemle*. XIXL. évf. (2001) 2. sz. 86–96. p.

KOVÁCS: A nemzeti számonkérés szervezete. A nyilas állambiztonság egy ismeretlen fejezete.

- KOVÁCS Zoltán András: A nemzeti számonkérés szervezete. A nyilas állambiztonság egy ismeretlen fejezete. *Századok*, CXXXVI. évf. (2002) 5. sz. 1131–1160. p.

OLASZ – PARÁDI – ZEIDLER

- OLASZ György – PARÁDI József – ZEIDLER Sándor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rendfokozati rendszerei a kiegyezéstől a rendszerváltásig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*. XV. évf. (2008) 18. sz. 29–63. p. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Katonai feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ÖRY: A Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig. A francia csendőrség történeti előzményei.

- ÖRY Károly: A Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig. A francia csendőrség történeti előzményei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*. VII. évf. (1997) 8. sz. 75–77. p. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ÖRY: A rendvédelmi szervek az első világháború, az „öszirózsás” forradalom és a proletár diktatúra időszakában.

- ÖRY Károly: A rendvédelmi szervek az első világháború, az „öszirózsás” forradalom és a proletár diktatúra időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* IV. évf. (1994) 5. sz. 42–54. p. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: A dualista Magyarország belügyi szervei.

- PARÁDI József: A dualista Magyarország belügyi szervei. *Belügyi Szemle*, XXXIV. évf. (1986) 4. sz. 45–50. p.

PARÁDI: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919.

- PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* IX. évf. (1999) 10. sz. 98–147. p. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: Rendvédelem vagy rendészet

- PARÁDI József: Rendvédelem vagy rendészet. *Belügyi Szemle*, XIXL. évf. (2001) 2. sz. 97–108. p.

PARÁDI: Rendvédelem kontra rendészet.

- PARÁDI József: Rendvédelem kontra rendészet. In HAUZINGER Zoltán (szerk.): *Határőrség és rendészet*. Pécs, 2002, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 7–12. p. A tanulmány korábbi változata 2002 júniusában Pécsen hangzott el a Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja által szervezett hadtudományi konferenciasorozatának a „Határőrség és rendészet” című I. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919.

- PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XI. évf. (2005) 13. sz. 84–96. p. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945.

- PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XI. évf. (2005) 13. sz. 105–113. p. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hang-

- zott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. — PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* XIII. évf. (2007) 16. sz. 90–93. p. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelmi szakképzés története” című XVI. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. — PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* XVI. évf. (2008) 17. sz. 57–87. p. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem. — PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* XVIII. évf. (2010) 21. sz. 67–85. p. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. — PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* XVIII. évf. (2010) 21. sz. 86–101. p. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelme a XIX-XX. században. — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelme a XIX-XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* XIX. évf. (2010) 22. sz. 63–79. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* XIX. évf. (2010) 22. sz. 96–123. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1867-1914. — PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1914. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* XXII. évf. (2012) 25. sz. 80–84. p. A tanulmány korábbi változata 2010. december 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SZAKÁLY: A Magyar Királyi Csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület. — SZAKÁLY: A Magyar Királyi Csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* III. évf. (1993) 4. sz. 51–58. p. A tanulmány korábbi változata 1992. szeptember 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A dualista Magyarország rendvédelme” című IV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZEIDLER: A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei. — ZEIDLER Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)* VII. évf. (1997) 8. sz. 110–112. p. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti

- Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZEIDLER: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől a rendszerváltásig. — ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől a rendszerváltásig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XIV. évf. (2008) 17. sz. 116–137. p. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KÉZIRATOK

- PARÁDI: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* — PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete 1920-1941.* Kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990.

JOGSZABÁLYOK

- 1912/LXVII. tc. — 1912/LXVII. A képviselőházi őrség felállításáról.
1921/XXXIII. tc. — 1921/XXXIII. tc. az Észak Amerikai Egyesült Államokkal, A Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákiával 1920. évi június hó 4. napján a Trianonjban kötött békeszerződés beczikkelezéséről.
1899/1900. HM. r. — 1899/1900. HM. r. szervei határozványok a császári és királyi testőrségek számára.

Mellékletek jegyzéke:

<i>I/A. sz. melléklet</i>	
A Magyar Királyság katonai és nem katonai függelmi viszony- és rangrendszer szerint működtetett fegyveres rendvédelmi testületeinek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a dualizmus időszakában.	116
<i>I/B. sz. melléklet</i>	
A Magyar Királyság katonai és nem katonai függelmi viszony- és rangrendszer szerint működtetett fegyveres rendvédelmi testületeinek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a két világháború között a területvisszacsatolásokat megelőzően.	116
<i>II. sz. melléklet</i>	
Fizetési és rangosztályokról.	117
<i>III. sz. melléklet</i>	
A rendőri szolgálati pótlék.	118
<i>IV. sz. melléklet</i>	
A Magyar Királyi Csendőrség legénységi állományának a fizetési rendszere.	118
<i>V. sz. melléklet</i>	
A lakáspénzek.	119

I/A. sz. melléklet

A Magyar Királyság katonai és nem katonai függelmi viszony- és rangrendszer szerint működtetett fegyveres rendvédelmi testületeinek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a dualizmus időszakában.

Testület	Katonai függelmi viszonyokkal és rendfokozati rendszerrel működtetett testületek		Nem katonai függelmi viszonyokkal és testületi rendfokozati rendszerrel működtetett testületek		Összesen	
	Létszám	Százalék	Létszám	Százalék	Létszám	Százalék
Állami és önkormányzati városi rendőrségek			12 000 fő	36,60 %	12 000 fő	36,60 %
Magyar Királyi Csendőrség	12 000 fő	36,60 %			12 000 fő	36,60 %
Büntetés-végrehajtás			3 000 fő	9,15 %	3 000 fő	9,15 %
Magyar Királyi Pénzügyőrség			5 500 fő	16,77 %	5 500 fő	16,77 %
Magyar Királyi Testőrségek	142 fő	0,44 %			142 fő	0,44 %
Magyar Királyi Koronaőrség	58 fő	0,19 %			58 fő	0,19 %
Magyar Királyi Képviselőházi Őrség	78 fő	0,25 %			78 fő	0,25 %
Összesen	12 278 fő	37,48 %	20 500	62,52 %	32 778 fő	100,00 %

Forrás: PARÁDI József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996¹, Osiris.

I/B. sz. melléklet

A Magyar Királyság katonai és nem katonai függelmi viszony- és rangrendszer szerint működtetett fegyveres rendvédelmi testületeinek létszáma és egymáshoz viszonyított aránya a két világháború között a területvisszacsatolásokat megelőzően.

Testület	Katonai függelmi viszonyokkal és rendfokozati rendszerrel működtetett testületek		Nem katonai függelmi viszonyokkal és testületi rendfokozati rendszerrel működtetett testületek		Összesen	
	Létszám	Százalék	Létszám	Százalék	Létszám	Százalék
Magyar Királyi Államrendőrség majd Magyar Királyi Rendőrség			12 000	29,47 %	12 000 fő	29,47 %
Magyar Királyi Csendőrség	12 000 fő	29,47 %			12 000 fő	29,47 %
Büntetés-végrehajtás			3 000	7,37 %	3 000 fő	7,37 %
Magyar Királyi Pénzügyőrség			6 000	14,74 %	6 000 fő	14,74 %
Magyar Királyi Vámőrség majd Magyar Királyi Határőrség	7 314 fő	17,96 %			7 314 fő	17,96 %
Magyar Királyi Testőrségek	260 fő	0,64 %			260 fő	0,64 %
Magyar Királyi Koronaőrség	58 fő	0,15 %			58 fő	0,15 %
Magyar Királyi Képviselőházi őrség	82 fő	0,20 %			82 fő	0,20 %
Összesen	19 704 fő	48,42 %	21 000	51,58 %	40 704 fő	100 %

Forrás: PARÁDI József: *A magyar állam határőrizete (1920-1941)*. Hadtudományi kandidátusi értekezés (MTA). Kézirat. Budapest, 1990. 264. p. + 562. p. melléklet.

Fizetési és rangosztályok*

Rendfokozatok és címek			Rendő			Valamennyi rendvédelmi testületnél a szolgálati feladatoktól függően			Katonai
Fizetési			fogalmazó	felügyelő	detektív	számvevőségi szak	kezelői szak	orvosi szak	
osztály	fokozat	összeg							
I.		2785							tábornagy (csak háborúban elérhető rang)
II.		1857							vezérezredes
III.		1308							altábornagy – vezérfőkapitány
IV.	1.	1054	r.főkapitány						vezérőrnagy – vezérkapitány
	2.	956							
V.	1.	804,50	r. főtanácsos					főorvos	ezredes – főörzskapitány
	2.	707							
VI.	1.	615,50	r. tanácsos	r. főparancsnok		számvevő főtanácsos		főorvos főállatorvos	alezredes – törzskapitány
	2.	556,50							
	3.	499							
VII.	1.	443,50	r. kapitány	r. főfelügyelő		számtanácsos	segédhivatali főigazgató	orvos tanácsos főállatorvos	őrnagy – törzsalkapitány
	2.	404,50							
	3.	365,50							
VIII.	1.	327,50	r. főfogalmazó	r. parancsnok	detektív - főfelügyelő	számvizsgáló	segédhivatali igazgató	orvos tanácsos állatorvos tanácsos	százados – kapitány
	2.	305							
	3.	288							
IX.	1.	260,50	r. fogalmazó	r. felügyelő	detektív - felügyelő	számellenőr	segédhivatali főtiszt	állatorvos tanácsos orvos	főhadnagy – főhajónagy
	2.	243							
	3.	226							
X.	1.	215	r. segédfogalmazó	r. felügyelő	detektív	számtiszt	segédhivatali tiszt	orvos állatorvos	hadnagy – hajónagy
	2.	203,50							
	3.	192,50							
XI.	1.	181		r. felügyelő	detektív	számtiszt	hivatali segédtiszt	állatorvos	zászlós – folyami zászlós
	2.	172							
	3.	163							
Gy.	D	146	r. fogalmazó gyakornok	r. felügyelő gyakornok	detektív gyakornok	számgyakornok	segédhivatali gyakornok	orvos gyakornok és állatorvos gyakornok	
	E	129							

*Az 1940-es évek első felének a helyzetét tükrözi.

Forrás ! Parádi József et al. (szerk. *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 320-321. p.

Jelmagyarázat: Gy – gyakornok, D – főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkező, E – érettségizett.

A pénzügy szervezéséből adódóan , a megyénként szervezett vezetési szinten , a pénzügy igazgatóságokon dolgoztak a pénzügyi fogalmazók. A pénzügy igazgatóságokon belül ugyan el voltak határolva a munkakörök, azonban - mivel a pénzügyőrségnek a pénzügyigazgatással azonos vagy magasabb szintű önálló vezetési szervezete nem volt - a pénzügyőrség ügyeivel foglalkozó fogalmazók más ,nem pénzügyőri hanem pénzügyi címeket viseltek.

III. sz. melléklet

A rendőri szolgálati pótlék*

Fizetési osztály	Fizetési fokozat	A rendőrségi pótdíj (havi összege az állami rendőrség fogalmazói, felügyelői és orvosi szakába tartozó tisztviselők, továbbá a detektívtestület tagjai részére)	A rendőrségi pótlék (havi összege az állami rendőrség számvevőségi és kezelési tisztviselői részére)
II			
III.			
IV.	1.	33,50	
	2.	78	
V.	1.	67,50	36
	2.	79	36
VI.	1.	74	28
	2.	100,50	28
	3.	126	28
VII.	1.	147	24
	2.	152,50	24
	3.	164,50	24
VIII.	1.	148	20
	2.	166,50	20
	3.	178,50	20
IX.	1.	107,50	16
	2.	114	16
	3.	132	16
X.	1.	86	8
	2.	79,50	8
	3.	67	8
XI	1.	37,50	8
	2.	40,50	8
	3.	49	8

*Az 1940-es évek első felének a helyzetét tükrözi.

Forrás: Parádi József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 323. p.

IV. sz. melléklet

A Magyar Királyi Csendőrség legénységi állományának a fizetési rendszere*

Rang illetőleg rendfokozat	Havidíj	Pótdíj egy hónapra	A havidíj és a pótdíj együttes összege egy hónapra
Alhadnagy	1. fok	182	257
	2. fok	171,50	241,50
	3. fok	160,50	225,50
Tiszthelyettes	1. fok	150	210
	2. fok	134	189
	3. fok	112,50	162,50
Törzsőrmester	1. fok	96,50	141,50
	2. fok	86	126
Örmester		75	110

*Az 1940-es évek első felének a helyzetét tükrözi.

Forrás: Parádi József et al. (szerk.): *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 331. p.

A lakáspénzek*

Fizetési osztályokban	A lakáspénz havi összege											
	az I.		a II.		a III.		a IV.		az V.		a VI.	
	lakáspénzosztályba tartozó helyeken											
	legfeljebb 2	legalább 3	legfeljebb 2	legalább 3	legfeljebb 2	legalább 3	legfeljebb 2	legalább 3	legfeljebb 2	legalább 3	legfeljebb 2	legalább 3
	családi pótlék élvezete esetén											
II.	219,65	253,46	197,64	228,08	175,72	202,70	153,71	177,40	131,79	152,03	109,78	126,73
III.	202,70	219,65	182,46	197,64	162,15	175,72	141,91	153,71	121,59	131,79	101,35	109,78
IV.	185,84	202,70	167,21	182,46	148,65	162,15	130,10	141,91	111,47	121,59	92,92	101,35
V.	160,46	177,40	144,44	159,62	128,41	141,91	112,31	124,12	96,29	106,41	80,19	88,70
VI.	143,59	160,46	129,26	144,44	114,84	128,41	100,51	112,31	86,17	96,29	71,76	80,19
VII.	118,22	135,16	106,41	121,59	94,60	108,10	82,72	94,60	70,91	81,03	59,11	67,54
VIII.	92,92	109,78	83,56	98,82	74,20	87,86	65,01	76,82	55,73	65,85	46,46	54,89
IX.	67,54	84,48	60,79	75,97	54,05	67,54	47,30	59,11	40,48	50,67	33,73	42,24
X.	59,11	75,97	53,20	68,38	47,30	60,79	41,32	53,20	35,42	45,61	29,51	37,95
XI.	50,67	67,54	45,61	60,79	40,48	54,05	35,42	47,30	30,36	40,48	25,30	33,73
Gyakornok	43,93	50,67	39,48	45,61	35,11	40,48	30,74	35,42	26,29	30,36	21,92	25,30

*Az 1940-es évek első felének a helyzetét tükrözi.

Forrás: Parádi József et al. (szerk. *A magyar rendvédelem története*. Budapest, 1996², Osiris. 333-334. p.